

FUTÓ ZOLTÁN E M L É K E Z E T E

EMLÉKBESZÉD

ESPERESI SZÉKFOGLALÓ BESZÉD

MELYEKET

IRT ÉS A BÉKÉS-BÁNÁTI REFORMÁTUS EGYHÁZMEGYE
GYOMÁN, 1922. ÉVI ÁPRILIS HÓ 20-ÁN A REF.

TEMPLOMBAN TARTOTT EGYHÁZ-

MEGYEI KÖZGYÜLÉSÉN

ELMONDOTT

HARSÁNYI PÁL

ESPERES

ÁRA 5 KORONA

NYOMATOTT

KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJÁBAN

GYOMA, 1922—58891

FUTÓ ZOLTÁN EMLÉKEZETE!

Miltiadi, qui Athenas totamque Graeciam liberaverat, talis honos tributus est, in proticu, quae Poecile vocatur, cum pugna depingeretur Marathonia, ut in decem praetorum numero prima eius imago poneretur isque hortaretur milites proeliumque committeret. A classikus világ nagy történet írójának ezen szavai olyan természetszerűleg szolgálnak nyitányul ahhoz a megemlékezéshez, melyet a békés-bánáti egyházmegye közönsége, Isten és a magyarságnak szolgái teljesítenek akkor, midőn Isten és a magyarság ügyének primus praetorum-járól a küzdelem mezejéről egekbe ragadott Futó Zoltánról emlékezik!

Ám emeljenek trecentas statuast a Demetriusi Phalereusoknak ma is e hivalkodó világban az emberek, ám építtessenek szobrokat és idő martalékaivá való emlékeket a szerelmeseiknek a gazdagok, mi a léleknek és édes magyarságunknak szolgái azt cselekedjük, hogy a prima eius imago poneretur, cum, hortaretur milites, azt cselekedjük, hogy odahelyezzük elsőnek szívéünkben és ez egyházmegye történetében Futó Zol-

*) JEGYZET. Miltiadesnek, ki Athént és az egész Görögországot megszabadította, olyan tisztesség adatott, hogy az előcsarnokban, mely Poecilének neveztetett, midőn a marathoni ütközet lefestetett, a 10 vezér között az ő képe helyeztetett elsőnek, a mint katonáit buzdította és az ütközetet megkezdte.

tánnak a képét, amint buzditja az ő katonáit a maga lelkének halálig való nagy hűségével harcolni Istenért és a magyarságért.

E két szent fogalom volt az, amelyekért Ő lánggal égette el magát: mindaz által meg nem égett, sőt inkább dicsőség fényének sugárözönével övedztetett! A szeretet atyjának, Istenének királyi trónja és a magyarságnak a géniusza volt az, ahova az ő lelke egész életében szárnyalt és emelt százezreket, de nem Dedaluszi és Icaruszi szárnyakkal, hanem úgy, hogy midőn porboritéka össze omlott vala a lelke odaborult a Názáreti elé mondván: Imhol vagyok Uram, hogy számot adjak az én sáfarkodásomról s ott is annak bizonyosságát tevén: szent egyház keblem belseje oltára képed s kit szeretnék „Magyar hazám“ ha tégedet nem szeretnélek!

Vezér volt Ő! De ha nagy elhivatottságában, hol egy negyed millió kálvinista embernek az élén állott is e szent egyházmegyében, tisztelő kegyelettel adózott és csodálattal nézte a világot verő nagy hősöket, nem ezeknek az utain kívánt vala járni! Itt ezen a helyen tette vala a bizonyosságot alig egy fél éve ezreket mavával ragadva, mikor az mondotta: a legnagyobb vala pedig János, mert ő volt legközelebb a Jézus szívéhez, az örök Isten atyai jóságához, aki azt mondotta: Fiacskáim csak egymást szeressétek! Hódmezővásárhelyen pár nappal halála előtt tette a bizonyosságot, mikor már talán maga előtt látta a megnyilatkozott eget, mikor aligha földi, sokkal inkább mennyi erővel és ihlettel festette az Isten házának szépségeit, melyek ragyogtak minden rubintnál smaragdnál, drágakőnél fényesebben, arany gyertyatartók-

kal ékesítetten s ott is azt hallotta, ott is csak azt mondta: Fiacskáim egymást szeressétek!

Vezér volt Ő! Vállain a szegény kálvinista papi palást a magyar dicsőség gazdagságává változott, — lelkéből a szó új életet teremtő erő lett a végvidékeken, — nappalának és éjjelének munkája nyomán lett zugás, mozgás és megelevenedés a szétszórt csonatok vidékein a messze Bánáton, — magyar szívéből támadott szikra lobogó tüzeket gyújtott a magyarság oltárain 18 egyházban: a magyarság e 18 aranygyertyatartója volt az ő nagy építői munkásságának édes boldogsága s ezeket látva hirdette vala Ő: a magyar nem volt, hanem lesz!

Ám e világ Jánosnál jobban szerette Judást, a szeretetnél a gyűlölködést, a tisztaságnál a bűnt, az építésnél a rombolást, lőn nagy felfordulás és iszonyu pusztulás, a 18 arany gyertyatartói is a magyarságnak a drága selyem nemzeti szín zászlót gyászfátyollal vonták vala be: Ő, a nagy, a mindeneknél nagyobb, a primus praetorum pedig elragadtatott közölünk!

De él az Isten, él az igaz Isten, hogy a jánosi szeretet fénye beragyogja még ezt a világot, a gyászfátylak lehullanak még amaz arany gyertyatartókról, munkás lesz még itt Istenért és a magyarságért Futó Zoltán lelke és akkor . . . akkor majd az örvendező magyarság itt alant és a megdicsőült magyarság ott fent, mi a mi Futó Zoltánunkkal együtt kiáltjuk: a szeretet, a magyarság Istenének örökkévaló hosánna, örökkévaló halleluja!

ESPERESI SZÉKFOGLALÓ BESZÉD.

Mély, bensőségteljes és buzgóságos alázattal alázom meg magam ez ünnepélyes órában Nt. és Mélt. Egyházmegyei Kgy. az én jó Istenem előtt, kinek kegyelmes cselekedetei minden emberi fogalmat meghaladóan gazdagodtak meg az én életemben korai fjságomtól fogva mind e mai napig, — azután pedig mély bensőségteljes és buzgóságos szeretettel fordulok e nagy egyházmegye egyházai és közönsége felé s mint édes atya az ő gyermekeit, úgy köszöntelek Krisztusi köszöntéssel: kegyelem és békesség legyen tivéletek!

Jól tudom én azt m. t. Em. Kgy., hogy az annyira markáns nagy egyéniségű Hajnal Ábel, a Jánosi szelidségű és szeretetben oly véghetetlen gazdagságu Szabó János, a fenkölt lelkű és nemes szivű Domby Lajos, a közülünk egekbe ragadott s valóban Illyés palástjával felövedzett Futó Zoltán örökségét, e kétszázezer kálvinista magyarság atyai vezérletét átvenni mely óriási feladat, mely szent elhivatás, mely nagy méltóságos szolgálat különösen, akkor, mikor az én életem alázatosságával csak azt a vallomást tehetem: nincsen nékem mivel dicsekednem. Mert hogy tanulói pályámon az első lenni törekedtem vala, mert hogy életemet a halálig kész kötelelességtudásnak jegyében folytattam, mert hogy családi életemet a

minden világ szerint való külsőségektől mentes boldog szeretetben állítottam az én gyülekezetem elé, mert hogy szívem nemes szociális érzéssel tártam vala fel minden szegény és minden gazdag előtt holott jót tehettem, mert hogy mindig egész férfi módjára végeztem el a reám várakozó feladatokat, — vallást teszek róla m. t. Em. Kgy. nem az én érdemem.

S ha Önök oly egyöntetű szeretettel koronázták meg az életemet, amely e választásban megnyilvánult, nekem keresnem kell és meg kell találnom e nagy tisztességtétel magamon kívül fekvő okát, kutfejét s akkor odavezet engem az én gondolatom abba a szegény egyszerű kálvinista parókhiába s ott oda a legdrágább oltárhoz: az én édes anyámnak a szívéhez, amelyikben a nagy imádságos lelkű pöspöknek: Révész Bálintnak atyafiságos vére buzogott, ki engem szeretni tanított, s odavezet ahhoz a másik szent oltárhoz: az én édes atyámnak a kötelességtudó fenkölt lelkéhez, kiben meg a gályáig hithű Harsányi István lelke élt s úgy érzem, hogy ezt a szent örökségét a hitnek, a magyarságnak és a szeretetnek akarták Önök megkoronázni a legnagyobb tisztességtetésnek virágaival.

Tulajdonképpen már ebben adva is van az a program, amelynek alapján én az egyházmegyét vezetni igyekszem.

M. t. Em. Kgy.! Minden, valamit az örökszerelmű Isten a világon megteremtett, a világ mindenség harmonikus nagy egészében elrendelt célok szolgálatába állíttatott.

És minden, valami akár anyagi, akár szellem erkölcsi tényező, arra hivatott hogy a köz boldogulást

elősegélje, hogy a lelkeknek Istennel és az emberekkel való békességét munkálja, hogy az erényt diadalra segítse, a Krisztusi szeretetet e világnak éltető napjává tegye: — az mind a szeretet Istenétől vagyon.

E kettős principiumból kiindulva m. t. Em. Kgy. érzem én azt, hogy az egyház, az *eclesia visibilis et militans*, jöllehet földi keretei bizonyos válaszfalakat vonnak az egyes felekezetek közé, mindazonáltal a maguk részleteiben és egyetemében mind Istentől rendelt intézmények a legnagyobb jó szolgálatában, s e kettős principiumból kiindulva érzem én azt, hogy valaki elhivatott arra, hogy munkása legyen az egyháznak, akár mint lelkipásztor, akár mint tanító, akár mint presbiter, akár mint nép: annak a sorsa, igaz hogy a legnagyobb és legszentebb elkötelezettséggel, de a legkiesebb helyre esett, mert annak hivatása munkálni, hogy az ember Krisztus által a szeretetben az örökéletre diadalmaskodó legyen!

Ha most már ilyen magasztos nézőpontból szemlélem mai egyházi életünket még ha szinte gyöngéd szeretettel figyelembe veszem is azt, hogy e világon a tökéletesség teljessége sem egyeseknek sem intézményeknek meg nem adatott: bizony sok szomorú, de éppen azért tetre önző, munkára sarkalló körülményt kell meglátnom a kormányzói székből.

Vért és életet vinni be az egyházi életbe, — megnyitni az élet és lélek Istentől buzogó forrásait — megmozdítani apostoli lélekkel, Krisztusi szeretettel és a magyarság szerelmével a nagy Bethesdának álló vizeit: ez ami elengedhetetlen kötelességünk.

Az egyház belélete intenzív fejlődésének e forrásból az én felfogásom szerint négy tényezőnek kell na-

ponként táplálkoznia: a népnek, a presbitereknek, tanítóknak és a lekipásztoroknak. E négy tényező alkotja földi kereteiben a gyülekezetet, ha pedig e négy tényező táplálkozik ama szent forrásból s veszi a léleknek erejét, munkálkodik azzal s e négy tényező lesz az isteni lélekben egy: ez az igazi egyház, ez az igazi ecclesia. Enélkül lehetünk kenyérért dolgozó papok, robotoló munkát végező tanítók, világi hiuság szolgálatában álló presbiterek és adót fizető nép, kik egyszer Istent dicsérjük százszor megcsufoljuk, egyszer az élet után sóvárgunk, legtöbbször pedig holt tete-mek maradunk, lehetünk egyházi és világi törvények szerint gyülekezeti alakulatok, de nem lehetünk Istennek anyaszentegyháza, élő tagjai a mi Urunk Jézus Krisztusnak, mert egyház csak ott van, ahol a lélek és szeretet égi erejétől indítatva in capite et membris egyetlen vágy él: soli Deo gloria!

A elmúlt gazdasági év a pusztító szárazság jegyében folyt, az irtózatosszá, a tikkasztó hévség gyümölcsözés nélkül hervasztotta, égette el a remény-ségeinket: oh de micsoda volt a szomorú valóság, e fájó kép a mi gyülekezeti életünk mellett, hol olyan sporadikusan látjuk a zöldelő oázisokat, a viruló virányokat! Főleg itt: Békés, Csanád, Csongrád vármegyékben már a múlt század 90-es éveiben megfertőzte a lelkeket egy helytelenül, esztelenül és szívtelenül értelmezett szocializmus. Félre ne értessem: itt is hangsúlyozom azon meggyőződésemet melyet egyesek inkriminálni igyekeztek: gyermekeimet szociális érzésben nevelni, a magam életét a szociális kötelességek szolgálatába állítani örök törekvésem. Ám ez a szocializmus az a krisztusi világnézet, mely által a legszegé-

nyebb és a leggazdagabb embert testvérként kell szeretnünk. A helytelenül, esztelenül és szívtelenül értelmezett szociálizmushoz jött a négy éves irtózatos világháború s benne az emberi lelkek egyensúlyának teljes megbomlása, elvadulása, eldurvulása. Ezek betetőzése a két forradalom. Azon a minden betegségre hajló lelken, mikor ennyi inficiáló baktérium telepszik meg, lehetetlen nem diagnoszkálni a legveszedelmesebb betegséget. A féktelen önzés, a durva Istentagadás, a léha tivornyázás annyira rabul ejtette a lelkeket, — még pedig a legszédületesebb baj ott kezdődik, hogy az ifjuságnak, a jövő reménységnek a lelkét, — hogy vergődve kérdezzük: ha vajjon lehet-e gyümölcs a fán, melynek virága nincs?!

Itt csak egy orvosság van és ezt meg kell érteni mindenkinek, ki nem akar részese lenni a nagy számadáson a rettenetes felelősségnek az emberiség teljes romlásáért s a lejtőn az elpusztulásba való lecsuszásáért: vissza a léleknek buzogó forrásához! Ide kell vinni a gyermeket iskolában, vasárnapi iskolában, ifjusági egyesületekben, a szülőket s különösen a fogékonyabb lelkű édes anyákat szent anyai kötelességeik teljesítésében s ezekre anyagi és szellemi áldozatokat hozni az egyháznak elengedhetetlen szent kötelessége, mert másként lehetetlen egyéb ítéletet hallani: megszámoltattál, megmérettél, nagyon is hijjával találtattál.

A közel múlt évtizedek egyházi életét hovatovább erősebb és erősebb mértékben a bürokratizmus jellemezte, ahol pedig a bürokratizmus lesz urrá, ott sinylődik a lélek. És ez a bürokratizmus rányomta a maga bélyegét a legkisebb egyházi szervezetekre: a presbiteriumokra is.

Micsoda felséges krisztusi gondolat, hogy a presbiterek, a szeretetben és hitben megkoronázott öregek kormányozzák az eklézsiát, hogy jóltevő szeretetüknek fényével ragyogjanak oda, ahol a bánat setétsége borult a lelkekre, hogy jóltevő szeretetüknek melegével szárítsák fel a könnyeket, hol azok alápatalkoztak a szemekből a szenvedések miatt, hogy jóltevő szeretetüknek erejével teremtsenek ruhát a mezitelennek, kenyeret az éhezőknek, hajlékot az uttalannak s hogy hitőknek a tündöklésével az örökkévalóságba ragyogjanak innen a mulandóság világából: ez volt régen m. t. Em. Kgy. a presbiterium, — ma pedig lettünk szavazó bürokratizmus intézménnyé, hol Krisztusról, lélekről, életről év ki év be, hallani sem lehet egyetlen gondolatot sem.

Meg kell itt állapítanunk, hogy a felelősség itt e téren nagyon kevésbé terheli presbitereinket, sokkal inkább magát a korszellemet, mely azt mondhatjuk jogászai intézménnyé formálta, vagy helyesebben kifejezve deformálta egyházi életünket és a S-ok rideg tömegével bizonyára nem szándékosan bár, de eltorlaszolta a lélek és élet buzogó forrásait.

Presbitereink több mint 90%-ban magyar népünk gazdaközönségéből, e tisztas társadalmi osztályból kerültek ki, kik vállalkon hordozták szegény egyházunk küzdelmes életének összes terheit s szívökben az atyáiktól nyert örökség megőrzésének nagy gondolatát. Én úgy érzem, 15 éves elnöki tapasztalatom arra tanított meg, hogy ha a lelkipásztóri szívben megérzik ők a tiszta szeretetet, a köz javára s Istennek dicsőségére ma is lehet e presbiteriumokkal dolgozni.

Dobbanjon össze a szivünk nekünk vezetőknek és presbitereknek, hogy az isteni lélek buzogó forrásaiból meritve igyekezzünk az élet erejét bevinni presbiteriumunkba s törekedjünk arra, hogy presbiteri gyűléseinken az adminisztráció mellett az evangéliumi, krisztusi élet dolgaival is foglalkozzunk, hogy a lelkipásztorok megmutatván a Krisztusban való célt, a presbiterium szárnya legyen az egész egyházi élet Istenhez való felemelkedésének!

Ha volt valaha tényező, mely felettébb munkás volt s a lélek erejével volt munkás abban, hogy Istennek dicsősége a reformációban megépíttessék s ha volt valaha tényező, mely magának halhatatlanságot biztosított e nemes munkája által Isten országa és a magyarság életében, úgy a régi iskolamesterek, tanítók voltak ezek, kik valóban rang és különbség nélkül nemcsak testvérek, de egy voltak a lelkipásztorokkal. Ezeknek az erőtelensége vált erősséggé, a szegénysége gazdagsággá, a küzdelme dicsóséggé, elmulása örök életté a reformációban! Ha igaz az, hogy a 70-es évben a német néptanítók győzték le a franciákat, úgy az is igaz, hogy a néptanítók szellemerkölcsi és hazafias munkássága rongyokra fogja széttépni a trianoni béke oktanul gögös alkotmányát.

Csakhogy itt sokat és nagyot hibáztunk. A szegénység dicsőségének himes takaróját rongyoknak nézve megpróbáltuk átvarrani az államsegélyek csálóka aranszálaival s minden túszerással megszaggtuk a régi erősségeket ahelyett, hogy a magunk áldozatkészségének fokozásával jártunk volna atyáink nyomdokán. Szolgálati pragmatikát alkottunk ott, hol az Illyés palástját kellett volna tanítói karunk vállaira

tenni. A patriarkhális szeretet helyét itt is elfoglalta a bürokratizmus, rendelkező és alárendelt, — parancsoló és függő viszony fejlődött ki, — jog és kötelesség világi bölcsesége lépett annak a tudatnak a helyébe, hogyha mindent megtettünk is, csak haszontalan szolgák vagyunk!

Egy pohárból, a testvéri szeretet poharából kell meritenünk és innunk nekünk a tanítói karral, — úgy kell munkálkodnunk, hogy vezetésünkben a krisztusi szeretetnek boldogságát tudják megérezni a mi tanítóink, — arra kell törekednünk, hogy ők bennünk ne lássanak mást, csak atyát, az édes atyát, ki feddést, dorgálást, jutalmazást, mindent csak atyai szeretetből cselekszik s nekem biztos a hitem, hogy nem kell nekünk szolgálati pragmatika s nem lesz nekünk színtelen, vértelen robot munkát végező tanító karunk; hanem lészen a régi iskolamesterek tanítói kara, örömmel dolgozó munkás serege egyházunknak és hazánknek, amely táplálja a jövő virágait ezernyi ezer számban az élet és lélek italával egyházunknak és magyarságunknak a javára, dicsőségére!

Ámde ehhez az kell, m. t. Em. Kgy., hogy a negyedik s az egyházi életben bizonyára a legfontosabb és legnagyobb felelősségű tényező: mi lelkipásztorok magunk is bűnbánatunk könnyeivel járuljunk az élet vizeinek kutfejéhez! A mi kötelességünk, a mi felelősségünk a lélek virágzásában és hervadásában százszoros, mert mitől kelesztetik meg a tészta, ha megerőtlenedik a kovász és mitől izesedik meg az, ha megizetlenedett a só?! A mi hivatásunk az, hogy arany gyertyatartóba tétetvén fényljünk a szeretet, a krisztusi szeretet s a hit, az evangéliumi hit

világossága által! Jaj a gyülekezetnek, mely e fény nélkül botorkál, de százszor jajabb nekünk, ha ama Bíró által kivétetünk az arany gyertyatartókból, mert nem lettünk világosságnak forrásai.

Az igazi lelkipásztor csakugyan non fit sed nascitur s ha egyszer valaki natus est, akkor ámbár szükség van a tudományok gazdagságára, de itt mérhetetlenül elhibázott egész lelkészképzésünk, mert azt a lelket nevelni kell Krisztus lelkével, a Krisztus szerelmével, hogy tudjon forrása lenni a szent életnek, bizonyosága a bűnt bocsátó isteni kegyelemnek, fegyelmezett ura önmagának, fáradhatatlan szolgája az erőtelennek, semmi földi dolog előtt meg nem hajló, de a legkisebbhez is magát megalázó, tudjon örök tanítvány lenni az égi Mester előtt s mindig kész vezér a lélek harcában, tudjon szilárd férfi lenni a küzdelem mezején, gyöngéd atyai sziv lenni a betegágyaknál, legyen fiatalságában is öreg a bölcsességben, öregségében is ifju a hitében, kész az öröme, biznitudó a szenvedésben, koldusszegény az irigységben, gondolatában tiszta, beszédében igaz, a békeségnek barátja, a tétlenségnek s bűnnek gyűlölője s megvetője önmagában, másokat illetőleg pedig a szeretet által megjavítója (Dietrich: Vorwerck) ez az én lelkipásztori, ez az én esperesi ideálom.

Méltóságos Uram! Midőn szeretettel köszönöm Méltóságod felém hajló nemes jóságát, kérem méltóztassék tolmácsolni Gondnok ur Őméltóságának az én szeretetteljes tiszteletemet. Midőn kezemet mint egész férfi teszem e nagy egyházmegye kormányrudjára, boldognak érzem magam, ha Gondnok ur Őméltósága előtt az Ő magas korában s nagy bölcsességében s

édes atyai gazdag szeretetében mint alázatos gyermek
hajtom meg előtte magamat.

Főtiszteletű és Méltóságos Egyházkerületi Küldöttség! Midőn hálával és szeretettel köszönöm meg magam és az egyházmegye nevében azon kitüntetést, hogy a kerület a mi ünnepélyes közgyűlésünkön magát képviselni méltóztatott, kérem méltóztassanak egyházkerületünk e legnagyobb egyházmegyéjének tisztelő szeretetét tolmácsolni a kerületi elnökség előtt.

Nagytiszteletű és Nagyságos Tisztikar, Kedves Lelkésztestvéreim, Tanító és Presbiter Testvéreim, Istennek népe! Midőn szeretettel köszöntelek benneteket, kérem, hogy esperesi munkálkodásomban egyező szívvvel, egyező akarattal munkálkodjunk Istennek és magyarságunk dicsőségére!

